

БИЗНЕСЪТ НА 21-ВИ ВЕК – ВЪЗМОЖНОСТИ, РЕГУЛАЦИИ И БАРИЕРИ

доц. д-р инж. Кирил Радев
Нов български университет

Резюме: В доклада са представени основните аспекти на бизнеса на 21-век. Акцент е поставен върху възможностите, регулативните механизми и бариерите. Разгледана е същността и ролята на глобалната виртуалност. Направените изводи и предложения са аргументирани с аналитични данни.

Ключови думи: глобална виртуалност/интерактивност, устойчиво развитие, предприемачество, иновации

THE BUSINESS OF THE 21ST CENTURY – OPPORTUNITIES, REGULATIONS AND BARRIERS

Assoc. Prof. Kiril Radev, Dipl.MEng., Dipl.ME.Eng., Ph.D
New Bulgarian University

Abstract: The report presents the main aspects of the 21st century business. Accent is placed on global virtuality, opportunities, the regulatory mechanisms and barriers. The conclusions and suggestions are supported by analytical data.

Keywords: global virtuality/interactivity, sustainable development, innovation

ВЪВЕДЕНИЕ

Бизнесът е стратегически инструмент за постигане целите на устойчивото развитие на човечеството. От научна гледна точка неговата същност е олицетворение на спецификите на визията и мисията на съответната организация, респ. на възгледите, културата, знанията и мечтите на нейните създатели. На основата на тази сложна колаборация от условия, предприемачите търсят отговор на въпросите: „Какви резултати ще се преследват чрез дейностите (бизнесите) на организацията?“ и „Защо е необходимо да се създава организация?“. Първият въпрос е свързан с формулирането на визията, а вторият с дефинирането на мисията на организацията. Според Nemes и Schmidt [11, p.341] при формулирането на визията предприемачите трябва да обърнат специално внимание на процесите по 1)Създаване на концепцията за бизнеса, 2)Формулиране на стратегиите и 3)Разработване на план за действие. Относно мисията на организацията се препоръчва нейното дефиниране да се извършва след задълбочени и аргументирани отговори на следните въпроси:

- Кой са бъдещите консуматори на продуктите/услугите на организацията?
- Какви ще бъдат съдържателните характеристики и структурата на номенклатурата?
- В кои стратегически зони на действие ще се развива дейността и защо?
- С какви технологии ще се постигат целите?
- Възможно ли е целите на организацията да бъдат постигнати без хоризонтална или вертикална интеграция и ако не, какви са възможните варианти?
- Какъв тип организационна култура трябва да бъде изградена и поддържана в организацията?
- Как ще бъдат реализирани ползите от изключителните предимства на организацията?

- Какви политики ще развива и как ще ги прилага, в т.ч. и политиките по отношение на социалната отговорност и човешкия фактор?

Предвид високата динамика и непредсказуемост на промените във факторите на съвременната бизнес среда, извеждането на отговорите на поставените въпроси налага адаптивно и гъвкаво прилагане на научния подход. За целта, от значение е образователното равнище и професионалната подготовка на екипа, както и наличието на възможности за ползване на специализирана консултантска помощ. Посочените условия ще придобиват все по-голяма значимост предвид бързото и повсеместно навлизане на информационните технологии в администрацията и бизнес процесите. В стратегически план тяхната инвазия ще оказва решаващо влияние върху жизнения цикъл и динамиката на професиите, пазарните граници, информационните бариери, образованието и ще благоприятства промените в желанията, очакванията, навиците, ценностите и поведението на потребителите. За оцеляването и развитието на организациите в тази среда е необходимо перманентно да се следят и анализират поведението на факторите от външната им среда и с помощта на гъвкави организационни структури да се постига оптимален баланс с вътрешната среда. При управлението на тези процеси специален акцент трябва да се постави върху възможностите и показателите за организационно развитие, регулативните механизми и бариерите (за всяка дейност и продукт) и на основата на аналитичните резултати своевременно да се пристъпва към осъвременяване/адаптиране на целите, стратегиите, тактиките и плановете на организациите.

ВЪЗМОЖНОСТИ ПРЕД БИЗНЕСА НА 21-ВИ ВЕК

В условията на глобална икономическа среда възможностите за създаване и развитие на бизнес са във функция от множество фактори (институционални, ресурсни, макроикономически, политически, технологични, пазарни, управленски, предприемачески и др.), но най-съществените от тях са креативност и находчивост на предприемачите, както и наличие на професионално подготвени управленски кадри, които ефективно и ефикасно да осигурят изпълнението на идеята, при оптимална колаборация между интересите на организацията и задоволяването на желанията на нейните клиенти. През 21-ви век реализацията на бизнес идеите ще бъде подпомагана от бързото развитие на изчислителните, комуникационните и космическите технологии, които са в основата на четвъртата технологична революция. Иновациите в технологичния сектор ще наложат нови правила и подходи при формирането на основополагащите цели на организациите, като настоящите стереотипи ще отстъпят пред все по-гъвкави формулировки и насоки за развитие. Те ще се използват като инструмент за постигане на конкурентоспособност. Изследването показва, че този инструмент се прилага и към момента, като най-добре е изразен и видим при организациите от автомобилната индустрия. Когато през 19-ти и началото на 20-ти век Готлиб Даймлер и Карл Бенц създават „Mercedes-Benz“ като формулировка на главната ѝ цел посочват: „...фирмата да притежава собствена, при това запомняща се и отличаваща се марка на произвежданите изделия, а в същото време в потребителите да създава усещането за нещо познато, т.е. достъпно.“ [5] По-късно, предвид промените на средата, тя е преформулирана във вида: „Най-доброто или нищо“. Подобен подход се забелязва и при „Volkswagen“ (към настоящия момент вече концерн Volkswagen AG). Всеизвестно е, че идеята на „Volkswagen“ е изведена през 1933 г. от Адолф Хитлер и перефразирано има следния вид: *изграждане на нов завод за производство на автомобили с висока здравина и на цена, достъпна за всеки един немски гражданин.* Към настоящия момент трактовката ѝ е: *„Изграждане на стратегически партньорства с клиентите, за да бъдат подпомагани при вземането на правилните решения за техните бизнес нужди, като свеждаме до минимум разходите за автомобилни паркове и предоставяне на световната услуга „клас клиент““.* [16] Подобни примери е възможно да се дадат и за Peugeot, Volvo Group и др. [13, 17]

Към основните фактори, които оказват и ще продължават да оказват положително влияние върху развитието на бизнеса в световен план се отнасят:

- световния пазар за трансфер на технологии;
- свобода на движение на експертен и научен потенциал;
- наличие на добре развита информационна и комуникационна мрежа;
- възможности за ползване на консултантска помощ;
- развита и достъпна транспортна/логистична система;
- гъвкави схеми за кредитиране, застраховане и финансиране на стартиращи бизнеси;
- достъп до суровини;
- възможности за специализация и аутсорсване на дейности;
- алтернативи за оптимално използване на изключителните предимства;
- достъп до нови пазари;
- многообразие от възможности за икономии от мащаба;
- международни стандарти, осигуряващи и гарантиращи качеството на продуктите, безопасността и здравето на работещите, опазването на околната среда и др.;
- възможности за изграждане на вертикални и хоризонтални бизнес и научно-приложни структури на национално, регионално и световно равнище;
- развита и достъпна база за обучение на предприемачи и ръководители;
- инструменти за бърз достъп на бизнес идеите, продуктите и изделията до потребителите и др.

В основата на ползите на всеки един от посочените фактори стои основният принос на съвременните информационни технологии - „виртуалността“. В бъдеще с нейна помощ дейностите в организациите ще се изпълняват с неколкостранно по-малко ресурси, защото фирмите няма да имат необходимост от голям административен сграден фонд (каквито са днешните административни централи), производствените площи и човешките ресурси ще се оптимизират. Организациите ще ползват достъпни консултантски и проектантски услуги в областта на проектирането и поддържането на интегрирани информационни системи, с възможности за специфична адаптация към бизнеса. В резултат на това и традиционните човешки отношения в организациите ще бъдат заменени с интерактивни. Управлението на производствените процеси ще се извършват дистанционно от специално обучени за целта специалисти (от техните домове, дори и мобилно). Административните дейности ще се извършват също интерактивно, като за целта ще бъдат използвани мултимодулни интегрирани системи за управление.

РЕГУЛИРАНЕ НА БИЗНЕСА

В контекст на разглежданата проблематика другият значим аспект, от който зависи оптималното реализиране на ползите и възможностите от посочените по-горе фактори, е ролята на държавните институции свързани с регулирането на бизнеса. В съвременния етап, както и в бъдеще, те ще бъдат обект на унифициране и перманентно осъвременяване (на държавно, регионално и световно равнище), с цел облекчаване на предприемачеството и реализацията на иновациите, а оттам и подобряване на показателите за устойчивост на икономиките и жизнения статус на населението.

Поради тяхната значимост от 2004 г. Световната банка ежегодно прави наблюдение и анализ върху динамиката на единадесет индикатора от външната среда на малките и средните организации, имащи отношение към възможностите за стартиране, осъществяване и разширяване на бизнеса. Показателите и извършените реформи в България за разглеждания период са систематизирани в Таблица 1.

Таблица 1

Компоненти и показатели на Световната банка за оценка на степента на изпълнение на реформите за оптимизиране на условията за правене на бизнес (Р България, 2016 г.)

Индикатори	Показатели	Общо разходи за изпълнение, (лв.)	Време за изпълнение на показателите, (дни)	Рейтинг по показатели от общо 190 държави	Процедури за улесняване изпълнението на показателите	
					Година	Дейности
Стартиране на бизнес	Процедури, време, разходи и платен минимален капитал за стартиране на дружество с ограничена отговорност	Min =120 Max = 345	30	82	2011	Началното капиталово изискване за регистрация на ООД е намалено от 5000 лева на 2 лева
					2013	Намалени са разходите за регистрация
					2015	Намалени са разходите за регистрация
Получаване на строителни и разрешителни	Процедури, време и разходи за изпълнение на всички формалности за изграждане на офисите, производствените и складовите стопанства, механизмите за контрол на качеството и безопасността, свързани с получаването на разрешения за строителство	22690	137	48		
Достъп до електрическата мрежа	Процедури, време и разходи за свързване към електрическата мрежа, надеждност на доставките	36712	140	104	2017	Подобрена е надеждността на електроснабдяването чрез внедряване на автоматична система за

	електроенергия и прозрачността на тарифите					енергиен мениджмънт
Регистрация на земята	Процедури, време и разходи за прехвърляне на имот и качество на системата за управление на земята	577	35	60		
Достъп до кредитно финансиране	Законови за движимо обезпечение и кредитни информационни системи			32	2012	Предприети са действия, с които достъпът до кредитна информация става по-труден чрез спиране на разпространението на кредитни отчети до финансови институции от частното кредитно бюро (Experian).
Защита на миноритарните инвеститори	Права на съдружниците при сделки със свързани лица и в управлението			13		
Такси и тяхното заплащане	Видове плащания, време и обща данъчна ставка			83	2011	Редуциран е размерът на социалните осигуровки
Трансгранична търговия	Време и разходи за износ на продукта		Внос – 1 ден Износ – 3 дни	21	2012	Въведено е онлайн подаването на формуляри за митническа декларация, с което времето за трансграничната търговия е намалено
Изпълнение на договорите	Време и разходи за решаване на търговски спор и качество на съдебните процеси			49		

Обявяване в несъстоятелност	Време, цена, резултат и процент на възстановяване за търговска несъстоятелност, и сила на правната рамка за несъстоятелност		3.3	48	2012	Извършени са промени в търговския закон, с което са подобрени процедурите за обезпечаване на кредиторите и са осигурени условия за увеличаване на прозрачността на производствата по несъстоятелност
					2014	Направени са нормативни промени, с които се улеснява уреждането на несъстоятелността
Пазар на труда	Гъвкавост в регулирането на заетостта и аспектите на качеството на работните места					

С помощта на посочените индикатори в Таблица 1 се прави оценка на степента на изпълнение на реформите за осигуряване на условията за правене на бизнес в 190 страни, в т.ч. страните членки на Европейския съюз, страните от Централна и Източна Европа и страните, влизащи в състава на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие. [7, 14] Към всеки един от тези индикатори има изработени показатели, с помощта на които се гарантира представителност и аргументираност на резултатите от изследването. За 2016 г. от общо 190 държави, най-добри резултати като комплексна оценка относно оптималност на регулаторните механизми за правене на бизнес е постигнала Нова Зеландия, а най-лоша Сомалия. В тази класация България заема 39 място, което е отстъпление с две места от позицията ѝ през 2015 г. Авторите на изследването изрично посочват, че при определянето на показателите използват данни от двата най-големи бизнес центъра в съответната страна и не взимат предвид факторите:

- макроикономическа стабилност;
- състояние и възможности за развитие на финансовата система;
- качество на работната сила;
- интензивността на подкупите и корупцията;
- размерите на пазара;
- липсата на сигурност,

за които, ако резултатите са негативни, следва да се разглеждат като бариери пред бизнеса.

БАРИЕРИ ПРЕД БИЗНЕСА

В условията на бизнес средата на 21-ви век под бариера пред бизнеса трябва да се разбира всеки аспект или действие, което препятства предприемчивостта и творческия подход. В тази връзка специално внимание следва да се обърне освен на посочените по-горе макроикономически фактори, така също и на тези, които формират вътрешната среда на организацията и определят нейните характеристики. Предвид посоченото и на основата на

извършеното изследване, като съществени бариери пред бизнеса на 21-век трябва да се имат предвид:

- динамиката на миграцията;
- опитите за разрушаване на устоите на ценностните системи на обществата;
- нарастващия дисбаланс в темповете на развитие на националните икономики;
- задълбочаващата се демографска криза;
- заместването на човешкия труд с „умен“ - машинен без идеи и програми за решаване на последващите проблемите с безработицата;
- несъответствие между скоростта на навлизане на интерактивните технологии и знанията и уменията, получавани в сферата на образованието;
- влошаваща се политическа обстановка;
- неподготвеност на управленски кадри за осъществяване на плавен преход към условията на „Индустрия 4.0“;
- трансформацията в управленската теория и практика не съответства на развитието и навлизането на интерактивните технологии;
- кроскултурните феномени не отчитат бъдещите реалности;
- комуникационните системи много трудно и не винаги ще разполагат с надеждна защита срещу хакерски атаки. [2, 4]

Следователно, в основата на успешното развитие на бизнеса и постигането на неговите многообхватни цели стоят въпросите за изработване и внедряване на нови политики и методи за управление на хората в организациите, трансформацията на ценностите на обществата и осъзнаване на ползите от цифровизацията, в т.ч. и от бъдещите виртуални организации. В контекст на посоченото идеята за виртуалните организации също трябва да се възприема като бариера, поради наличието на несъответствие между значението, което влагат специалистите във „виртуална организация“ и разбирането и асоциациите, които тя поражда в съзнанието на хората. Поради това бих желал да предложа на обсъждане тезата вместо „виртуални организации“ на български език да се ползва наименованието „**интерактивни организации**“, т.е. организации управлявани от дистанция с помощта на ИТ. По този начин ще се подобри възприятието на хората за заобикалящата ги среда и ще се постигне оптимална колаборация с присъщите за тези организации съдържателни характеристики. В контекст на посоченото, предлагам следното определение за интерактивна организация: *интерактивни са организациите, при които в реално време са налице дигитални форми на общуване и влияние върху движими и недвижими, одушевени и неодушевени обекти, както и на възможности за приложение на хипертекстови функции.*

Допълнителен аргумент към предложената теза е описанието на „виртуален“, посочено в тълковния речник на българския език: „*който може да се прояви; възможен*“ [1,6], т.е. значение, което в технически, икономически и административен аспект не описва реално същността на процесите в съответните структури.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Бизнесът на 21-ви век ще се изгражда и развива на коренно различни принципи и правила от познатите на човечеството до момента. Конкуреннтните предимства ще са достойние на организации, които са ориентирани към иновациите и притежават ресурси за влияние върху желанията и поведението на големи по мащаб таргет групи. Зависимостта от ИТ технологиите и фирмите, които ги развиват и предлагат ще нараства. Голяма част от съществуващите дейности (бизнеси), с които се занимават икономически субекти ще се извършват в домашни условия, което ще бъде предпоставка за смяна на предметите им на дейност или за преустановяване на дейността. За постигането на целите на устойчивото развитие на обществата чрез инструментите на бизнеса главна роля ще имат държавните институции, които следва да изработват адаптивни политики, правила и норми, с които да се постига адекватна промяна в ценностите, възприятията, желанията и очакванията на хората.

Литература:

1. Български гълковен речник – онлайн - <http://talkoven.onlinerechnik.com/>
2. Големите хакерски атаки за 2014 г. - <http://www.lookatme.ru/mag/live/14/210605-2014-hacker-attacks>. Посетен на 10.03.2017 г.
3. Договор между държавите-членки на ЕС и Република България и Румъния, за присъединяването на Република България и Румъния към ЕС – http://www.europedirectshumen.com/items/library_documents/22_1.pdf. Посетен на 11.03.2017 г.
4. Китайски хакери разбиха системата на Пентагона. <https://news.bg/world/kitayski-hakeri-razbiha-sistemata-na-pentagona.html>. Посетен на 13.03.2017 г.
5. „Мерцедес – Бенц“ - http://www.mercedesbenz.bg/content/bulgaria/mpc/mpc_bulgariawebsite/bgng/home_mpc/passengercars. Html. Посетен на 08.04.2017 г.
6. Руско-английски речник - онлайн http://dic.academic.ru/dic.nsf/rus_eng_mathematics/3585/%D0%B8%D0%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%D1%8B%D0%B Посетен на 18.04.2017 г.
7. Arvis, J., Mustra M., Ojala L., Shepherd b., Saslavsky D. (2010). Connecting to Compete 2010. The Logistics Performance Index and its Indicators. World Bank
8. Doing business. 2017. <http://www.doingbusiness.org/> - посетен на 14.04.2017
9. Eutostat – <http://ec.europa.eu/eurostat>. Посетен на 18.04.2017 г.
10. NASA – <http://www.nasa.gov/>. Посетен на 18.04.2017 г.
11. Nemes, L., Schmidt, G. (2003). Handbook on Enterprise Architecture edited, Springer-Verlag, Berlin, p.341
12. Oberst, R. (2001). 2020 Web Vision: How the Internet Will Revolutionize Future Homes, Business&Society, Universal Publishers / Upublish.com, pp. 120-133
13. Peugeot – <http://www.peugeot.com/en>. Посетен на 18.04.2017 г.
14. The Organisation for Economic Co-operation and Development. <http://www.oecd.org/> - посетен на 10.04.2017 г.
15. The World Bank, The Logistics Performance Index and Its Indicators – <http://lpi.worldbank.org/international/global>. Посетен на 22.02.2017 г.
16. Volkswagen AG – <http://www.volkswagenag.com/content/vwcorp/content/en/thegroup.html>. Посетен на 18.04.2017 г.
17. Volvo Group – http://www.volvogroup.com/group/global/en-gb/Pages/group_home.aspx. Посетен на 18.04.2017 г.
18. World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2015-2016 – <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/>. Посетен на 22.02.2017 г.